

ΤΟ ΑΝΟΛΟΚΛΗΡΩΤΟ '21

Από χρόνια δουλεύω αύτό τό θέμα και ἔχει συγκεντρωθεῖ
ἔνα τεράστιο ύλικό, ἀρχειακό, ἀδημοσίευτο ἥ και δημοσιευ-
μένο¹. Σκοπός τοῦ κειμένου αὐτοῦ εἶναι νά λειτουργήσει ως
πρόκληση στούς ἀγαπητούς ἀναγνῶστες. Εἶναι βέβαιο, ὅτι
θά δημιουργηθοῦν ὅχι μόνο εὔλογες ἀπορίες, ἀλλά και ἀντι-
δράσεις, διότι τό κείμενο συμβάλλει στήν ὑπέρβαση τῆς «σι-
δερωμένης» ιστορίας, πού θά λεγε και ὁ ἀείμνηστος Μα-
κρυγιάννης, ἥ ὅποια διδάσκεται και ἀναπαράγεται στή σχο-
λική μας ἐκπαίδευση. Ἀλλ’ αύτό εἶναι φυσική ἀπόληξη τῆς
εὐρωπαϊκῆς ἀναγνώσεως τῆς ιστορίας μας. Χρειάζεται γι’
αύτό και ἥ ρωμαίικη-έλληνορθόδοξη ἀνάγνωσή της, ἐπί τῇ
βάσει τῶν πηγῶν, πού ὅχι μόνο ὑπάρχουν, ἀλλά εἶναι και
πλούσιες. Μιά τέτοια ἀνάγνωση εἶχε πραγματοποιήσει ὁ μα-
καριστός π. Ιωάννης Ρωμανίδης (†2001), και ἀντιμετωπί-
σθηκε ἀπό κάποιους μέ βιαιότητα και κακία, διότι ἐτάραξε
τά λιμνάζοντα ὄδατα τῆς καθιερωμένης Ιστοριογραφίας
ἀλλά και τῆς πολιτικῆς ἀκαμψίας. Σήμερα δύως ἵσως εἶναι
εύνοϊκότερες οἱ ἔθνικοκοινωνικές συνθῆκες, γιά νά ἐπανα-
ληφθεῖ τό ἔγχειρημα ἐκείνου. Διότι ἥ Εύρώπη, στήν ὅποια

1. Μία πρώτη ἀναφορά στό θέμα βλ. π. Γ. Δ. Μεταλληνός, *Παρά-
δοση και Άλλοτρίωση*, Αθήνα 1986, σ. 191 ἐ.

είχαμε έναποθέσει «τήν πᾶσαν ἐλπίδα» μας, ἀπεκάλυψε (καὶ στήν ἐποχή μας) τό ἀληθινό πρόσωπό της.

Ίσχυρή πρόκληση γιά τήν Ἑλληνική συνείδηση είναι, ἀν πέτυχε ἡ Ἑλληνική Ἐπανάσταση ταύς σκοπούς της, πού ἦταν σκοποί ὅλου τοῦ Γένους//Ἐθνους. Τό ἔρώτημα αὐτό ἔχει τεθεῖ ἐπανειλημμένα μέχρι σήμερα. Ποιός ἦταν ὁ κύριος στόχος της; Κατά τήν ἐκτίμηση πολλῶν ἱστορικῶν μας τό «1821» εἶχε μεγαλοϊδεατικό-ρωμαίικο καὶ ὅχι ἀλυτρωτικό χαρακτήρα. «Νά φτειαχθεῖ τό ρωμαίικο» ἦταν τό βασικότερο κίνητρό του. Ρωμαίικο ὅμως σημαίνει οἰκουμενικά καὶ ὑπερφυλετικά ἐλληνικό καὶ ὅχι ἐλλαδικό καὶ παραπέμπει στό «εὐρύ» καὶ ὅχι τό «στενό» Γένος. Κατά τόν π. Ἰωάννη Ρωμανίδη «οἱ Ρωμηοί» (ΓΔΜ: οἱ ἐλληνορθόδοξοι) ἐπαναστάτησαν τό 1821, διὰ νά ξαναγίνη ἡ Ρωμηοσύνη κράτος μέ τόν ρωμαίικο (ΓΔΜ: ἐλληνορθόδοξο) πολιτισμό της, πού μέ ὑπερηφάνειαν καὶ κάθε θυσίαν εἴχαν διαφυλάξει κατά τά σκληρά χρόνια τῆς Τουρκοκρατίας, τῆς Φραγκοκρατίας καὶ τῆς Ἀραβοκρατίας². Πόση ἀλήθεια ἔκφραζει αὐτή ἡ θέση; Θά παρουσιάσουμε δειγματοληπτικά κάποιες ἀμεσες μαρτυρίες ἀπό τήν πλούσια βιβλιογραφία.

1. Ἡ ἀνάσταση τῆς ἐλληνορθόδοξης Ρωμανίας (Βυζαντίου) ἦταν τό 1821 ἡ κυριαρχοῦσα στά εὐρύτερα στρώματα τοῦ Λαοῦ ιδεολογία. Ὑπῆρχαν μυστικοί πόθοι τοῦ Γένους. Ἡ λαϊκή ποίηση ὑποσχόταν (στήν Ηαναγία): «Πάλι μέ χρόνια μέ καιρούς πάλι δικά Σου θάναι. (Ὄταν τά ἔχει ἡ Ηαναγία, είναι καὶ δικά ΜΑΣ, ἐνῷ, ὅπως στήν ἐποχή μας, τό

2. π. Ἰω. Σ. Ρωμανίδου, «Ἡ Ρωμηοσύνη τοῦ 1821 καὶ αἱ Μεγάλαι Δυνάμεις», στήν ἐφημ. Ὁρθόδοξος Τύπος, ἀρ. 309/25.3.1978 (ἐκτακτη ἔκδοση).

ἀντίστροφο δέν εἶναι βέβαιο...). Συνήθεις σ' ὅλη τή διάρκεια τῆς δουλείας ἥσαν οἱ ἐκφράσεις «πότε θά γίνει ρωμαίικο», «ὅταν θά γίνεται Ρωμανία» (ποντιακό)³.

Ἀκόμη καὶ οἱ ὑποστηρίζοντες τή στενή-κρατική-ἐθνική ιδέα (διαφωτιστές κ.λπ.) στά τέλη τοῦ 18^ο ἥ στίς ἀρχές τοῦ 19^ο αἰώνα, δέν θά μποροῦσαν νά φαντασθοῦν «Ἑλληνικό Κράτος» μέ τά σύνορα τοῦ 1828/30, ἀκόμη καὶ τά σημερινά. Τούς στόχους τῆς Ἑλληνικῆς Ἐπαναστάσεως καθόριζε, ἀπό τῆς πλευρᾶς τῆς Ρωμηοσύνης, ἡ συλλογική μνήμη τοῦ Γένους, πού προσανατολιζόταν στήν Ἀγιά-Σοφιά, τή Νέα Ρώμη/Κωνσταντινούπολη. Σέ ὅ,τι δηλαδή εἶχε χαθεῖ καὶ τό ὅποιο ὄνειρευόταν τό Γένος νά ξαναποκτήσει. Ἡ ἀπελευθέρωση ἐνός μικροῦ τμήματος, κατοικημένου ἀπό Ἑλληνες, τοῦ ἀρχαίου «Θέματος» Ἑλλάς (Στερεά Ελλάδα, Πελοπόννησος καὶ μερικά νησιά) ἀποτελοῦσε τή φιλοδοξία ἐκείνων, πού εἴχαν ταυτισθεῖ μέ τούς διπλωματικούς στόχους τῶν «Μεγάλων Δυνάμεων», πού προέβλεπαν τή μεταβολή τοῦ παλαιοῦ «ἐλλαδικοῦ θέματος» σέ κράτος τῶν Ἑλλήνων, γιά τήν ἐξυπηρέτηση τῶν σχεδίων τους. Θά φθάσουν, μάλιστα, οἱ ταυτισμένοι μέ τή δυτική πολιτική Ἑλληνες τοῦ μικροῦ ἐλευθέρου Ἑλληνικοῦ Κράτους νά ἀπαιτοῦν νά ἐγκατασταθοῦν οἱ ἐκτός (ἐλευθέρας) Ἐλλάδος «Ἑλληνες σ' αὐτήν, γιά νά «πολιτογραφηθοῦν «Ἑλληνες», διαφορετικά ἔμεναν Ρωμηοί»⁴.

Οι ὑπόδουλοι «Ρωμηοί» ἔλεγαν ὅμως «ὅταν θά κάμωμεν τό ρωμαίικο» ἥ «ὅταν θά ἔλθει τό ρωμαίικο», πολύ πρίν ἀπό

3. βλ. Ἀπ. Ε. Βακαλοπούλου, *Ιστορία τοῦ Νέου Ἑλληνισμοῦ*, τ. Γ', Θεσσαλονίκη 1968, σ. 100-102.

4. Γιά τά προβλήματα αὐτά βλ. π. Ἰω. Σ. Ρωμανίδου, *Ρωμαιοσύνη-Ρωμανία-Ρούμελη*, Θεσσαλονίκη 1981², σσ. 17 ἐπ., 190 ἐπ., 251 ἐπ.

τήν ἔξέγερση τοῦ 1821. Κατά τὸν μεγάλο ἱστορικό μας ἀεί-μνηστο Ἀπόστολο Βακαλόπουλο, «ἡ δεύτερη φράση ἔξακο-λούθησε νά ἐπιζεῖ καὶ ἀργότερα στὶς συνομιλίες τῶν ὑπο-δουλωμένων ἀκόμη Ἑλλήνων τῆς Θεσσαλίας, Ἡπείρου, Μακεδονίας καὶ τῶν ἄλλων Ἑλληνικῶν χωρῶν»⁵. «Νά φτει-αχθεῖ τὸ Ρωμαίικο» ἦταν ὁ κοινός πόθος τοῦ Γένους. Ὁ Με-γαλοῦδεατισμός του ἦταν οἰκουμενικός ὅμως, μέ επίκεντρο τὴν Πόλη (Κωνσταντινούπολη), τὴν παλαιὰ πρωτεύουσά του. Η ἀνάσταση τῆς αὐτοκρατορίας, τῆς Ρωμανίας/Βυ-ζαντίου, καὶ ὅχι κάποιας μικρῆς ἐπαρχίας. Λύτο ὅμως σή-μαινε ἀνάσταση ὅλων τῶν Ρωμηῶν, τῶν πολιτῶν δηλαδή τῆς Νέας Ρώμης (Κωνσταντινουπόλεως).

Ρητά παρατηρεῖ ὁ βρεττανός διπλωμάτης καὶ ιστορικός τῶν πολιτισμῶν A. Arnold Toynbee: «Οἱ νεώτεροι: Ἑλλη-νες τρέφουν – ἡ ἔτρεφαν τούλαχιστον ἵσαμε τὸ 1922 – τὴ φι-λοδοξία νά νεκραναστήσουν τὴν Ἀνατολική Ρωμαϊκή Αὐτο-κρατορία καὶ νά καταστήσουν τὴν Κωνσταντινούπολη πρω-τεύουσά τους ξανά»⁶. Καὶ παρακάτω: «Τό ἐνιαῖο ὄμοιογενές ἔθνικό κράτος, πού συγκροτήθηκε ἀπό τὸ 1831 ἕως τὸ 1945, δέν εἶχε ἀληθινά προηγούμενα στά προγενέστερα στάδια τῆς Ἑλληνικῆς ιστορίας. Οὔτε εἶχε καθόλου ρίζες στή νεοελλη-νική ζωή»⁷. Γιά τὴν ἀνάσταση τοῦ «Ρωμαίικου» εἶναι ση-μαντική ἡ ἀκόλουθη δήλωση τοῦ Ληξουριώτη πολιτικοῦ Γε-ωργίου Τυπάλδου-Ιακωβάτου (1813-1882) μέσα στήν Ἑλληνική Βουλή στὶς 23.11.1879. «... Εὔχομαι δέ καὶ ἡμεῖς νά γίνωμεν Ρωμαῖοι, ὡς εἴμαι Ρωμαῖος καὶ ἐγώ. Θέλω σᾶς

5. Ἀπ. E. Βακαλόπουλο, *Ἱστορία..., τ. Ε'*, Θεσσαλονίκη 1980, σ. 31.

6. Arnold Toynbee, *Oἱ Ἑλληνες καὶ οἱ κληρονομιές τους* (μτφρ. Nί-κος Γιαννουδάκης), Αθήνα 1992, σ. 20.

7. Στό ίδιο, σ.331.

ἔξηγήσει παρ' ἐμπρός, ὅποιαν ἔννοιαν προσάπτω εἰς τὴν λέ-ξιν Ρωμαῖος. Σεῖς χωρίς νά θέλετε καὶ νά το αἰσθάνεσθε, λέγετε «πότε θά κάμωμεν τό Ρωμαίικο». Ἐγώ θέλω σᾶς ἔξηγήσει τό Ρωμαίικο»⁸.

2. Η αὐτοκρατορική ίδεα-τό «εὐρύ γένος» ἦταν ἡ μόνι-μη καὶ ἀμετάτρεπτη ίδεολογία τῆς Ρωμαϊκῆς Ἐθναρ-χίας, ἡ ὅποια συνέχιζε τὴν «Βυζαντινή» Αὐτοκρατορία. Γι' αὐτό καὶ ἔξηγοῦνται οἱ ἀρχικοὶ δισταγμοί της γιά τὴν ἀπα-νάσταση τῶν «Ἐλλήνων» στήν ἐλλαδική ἐπαρχία, διότι τό Φανάρι γνώριζε καλά τά σχέδια τοῦ Ναπολέοντος, ἀλλά καὶ τῶν εὐρωπαϊκῶν ἀνακτοβουλίων. Η προϊούσσα κατάπτωση τῆς Ὀθωμανικῆς ἔξουσίας ἦταν αἰσθητή στίς ἀρχές τοῦ 19^ο αιώνα καὶ ἡ Ἐθναρχία γνώριζε, ὅτι ἡ αὐτοκρατορία περιερ-χόταν ἀργά, ἀλλά σταθερά, στά χέρια τῶν Ρωμηῶν. Γι' αὐτό ἥδη ἀπό τὸν 18^ο αιώνα εἶχε ἀποκρυσταλλωθεῖ ἡ Φαναριώ-τικη προοπτική, ὅτι ἡ αὐτοκρατορία θά μεταστοιχειωνόταν σέ Ἑλληνική-Ρωμαϊκή μέ τὴν ἐκ τῶν ἔσω μεταλλαγή της σέ «Ὀθωμανικό Κράτος τῆς ρωμαϊκῆς/ἐλληνικῆς ἔθνοτη-τος». Η ἔθνικιστική ἀπανάσταση τῶν Νεοτούρκων (1908), πού ἔγινε, γιά νά ἀποκλειστοῦν οἱ ὑπερισχύσαντες στίς ἐκλο-γές Χριστιανοί (Ὀρθόδοξοι καὶ Ἀρμένιοι) ἀπό τὴν διεκδίκη-ση τῆς ἔξουσίας, βεβαιώνει τόν ρεαλισμό τῆς φαναριώτικης προσδοκίας.

Ανάλογο μέ τὴν Ἐθναρχία ὄραμα ἐνσάρκωναν καὶ οἱ Κο-λυβάδες τοῦ Ἀγίου Ὄρους. Ἡσαν καὶ αὐτοί φορεῖς τοῦ πνεύ-ματος τῆς Ρωμηοσύνης, τῆς ἐπελευθερώσεως δηλαδή «ὅλων τῶν ὑποδούλων στόν Σουλτάνο λαῶν, χωρίς καμμιά (εὐρω-

8. Γεωργίου Ιακωβάτου, *Ἀγρεύσεις ἐν τῇ Β' ἐν Ἀθήναις Εθνοσυ-νελεύσει καὶ ἐν ταῖς Βουλαῖς*, Έν Ἀθήναις 1902, σ. 212.

παϊκοῦ τύπου) ἑθνικιστική διάχριση ἡ κατακερματισμός τους σέ συμβατικές κρατικοεθνικές ὄντότητες, καί στήν οὐσίᾳ δυτικά προτεκτοράτα. Γι' αὐτό ὁ προφήτης τῆς ἐλευθερίας μας Πατροκοσμᾶς ὁ Αίτωλός» (†1779) πού δίκαια ὀνομάσθηκε «ὁ μεγαλύτερος Νεοέλληνας» (Κ. Κώνστας), μιλοῦσε γιά τήν ρωμαίικη ἀνάστασή μας μέ τὸν λόγο του: «αὐτό μιά μέρα θά γίνει ρωμαίικο».

3. Ό Οἰκουμενικός αὐτός πατριωτισμός ἐνέπνεε καί τὸν Ρήγα, ὁ ὅποιος πιστός στήν αὐτοκρατορική ιδέα σχεδίαζε στούς χάρτες του ὀλόκληρη τήν αὐτοκρατορία τῆς Νέας Ρώμης, τό «οἰκουμενικό κράτος», ἀπευθυνόμενος σ' ὅλους τούς λαούς της καί ὅχι μόνο στούς Ἑλλαδικούς, τούς φυλετικά "Ἐλληνες, ἀλλά καί στούς μή χριστιανούς. Χρησιμοποιεῖ τήν «ἐπίσημη» γλώσσα τῆς «αὐτοκρατορίας», τά "Ἐλληνικά (τά Ρωμαίικα) καί μιλεῖ ὡς «ρωμηός»⁹ στούς ἄλλους ρωμηούς, ἀνεξάρτητα ἀπό φυλή: γλώσσα καί θρησκεία. Κατά τὸν Ἀπόστ. Δασκαλάκη «πρέπει νά θεωρήσωμεν ὡς βέβαιον, ὅτι ἥδη ἀπό τῆς ἐποχῆς αὐτῆς εἶχε συλλάβει (δηλ. ὁ Ρήγας) τό σχέδιον μιᾶς γενικῆς ἐπαναστάσεως τῶν Ἐλλήνων καί τῶν λοιπῶν λαῶν τῆς Βαλκανικῆς μέ τὴν βοήθειαν τῶν στρατῶν τῆς Γαλλικῆς Δημοκρατίας, πρός ἀποτίναξιν τοῦ τουρκικοῦ ζυγοῦ πρός ἰδρυσιν μιᾶς μεγάλης ἐλληνικῆς δημοκρατίας, τῶν ὄριων περίπου τῆς Βυζαντινῆς αὐτοκρατορίας, ἐντός τῶν κόλπων τῆς ὁποίας θά ἔζων ἐν πλήρει ἐλευθερίᾳ καί ἵστητι πολιτικῶν καί ἀτομικῶν δικαιωμάτων πάντες οἱ λαοί, ἀνεξαρτήτως ἑθνικότητος, γλώσσης, θρησκείας»¹⁰. Λύτο, πράγματι, ἦταν τό ρωμαίικο

9. Πολίτης τῆς ἑθναρχευούσης Νέας Ρώμης.

10. Ἀπ. Δασκαλάκη, Τό πολίτευμα τοῦ Ρήγα Βελεστινλῆ, Ἀθήνα 1976, σ. 29.

ὅνειρο τοῦ Ρήγα καί ὅχι ἡ μικρή Ἑλλάδα τοῦ 1828/30 ἡ καί ἡ σημερινή, ἀκόμη.

Ἡ σχεδιαζόμενη ἀπό αὐτόν «Γραικική (Ἑλληνική) Δημοκρατία» εἶναι οἰκουμενική καί πολυεθνική. Εἶναι «αὐτοκρατορία» μέ αὐτοκράτορα (ἀντεξόυσιο) τόν λαό της. Παρά τίς γαλλικές του ἐπιδράσεις, δηλαδή, ὁ Ρήγας δέν εἶχε ἐγκολπωθεῖ τή στενή ἑθνική ιδέα, ἀλλά ἔμενε ρωμηός/βυζαντινός στή συνειδησή του. Ὁρθά παρατηρεῖ ὁ Δασκαλάκης: «Ἡ Βυζαντινή παράδοσις παρέμενε ζῶσα χάρις εἰς τήν Ὁρθόδοξον Ἐκκλησίαν, ὁ δέ Ρήγας εἶχε ζήσει ἐπί μακρόν εἰς τήν Κωνσταντινούπολιν, ἔδραν τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου καί θεματοφύλακα τῶν Βυζαντινῶν παραδόσεων»¹¹. Συνεπῶς ὁ Ρήγας ἐκινεῖτο μέσα στήν πατριαρχική-φαναριώτικη-ἑθναρχική προοπτική τοῦ οἰκουμενικοῦ ἑθνισμοῦ, μέ βάση τήν ιδέα τῆς Ρωμανίας/Ρωμηοσύνης, τοῦ ἐλληνορθοδόξου δηλαδή πολιτισμοῦ, μέ κέντρο τήν δεύτερη ιστορικά πρωτεύουσα τοῦ Ἑλληνισμοῦ, τήν Κωνσταντινούπολη-Νέα Ρώμη. Ἡ Ἑλληνική Νομαρχία 1806, ἔργο κατά τήν συνάδελφο κ. Μαρία Μαντουβάλου, τοῦ Ἀδαμ. Κοραῆ, «κατ' οὓσιαν ἀνατρέπει τό σχέδιον τοῦ Ρήγα διά σχεδίου τοῦ Ναπολέοντος, τό ὅποιον ἀργότερον φέρεται ὡς σχέδιον τοῦ Κοραῆ»¹².

Ἄλλα καί ὁ ρουμάνος πολιτικός καί διακεριμένος ιστορικός Νικ. Γιόργκα (†1940) δέχεται, ὅτι στό ίδιο ιδεολογικό πλαίσιο ἐκινεῖτο καί ἡ Φιλική Έταιρεία: Ἡ Έταιρεία «ἀνώτατον σκοπόν ἔτασσε νά ἀποκαταστήσει τήν Βυζαντινήν αὐτοκρατορίαν, ἔχουσαν πρωτεύουσαν τήν Κων/Λιν»¹³.

11. Στό ίδιο, σ. 60.

12. π. Ιω. Σ. Ρωμανίδου, Τό προπατορικό ἀμάρτημα, Ἀθήνα 1989², σ. ιστ'.

13. N. Jorga, *Histoire des Etats balcaniques jusqu'à 1924*, Paris 1925.

4. Έφαρμογή τῶν σχεδίων τοῦ Ρήγα προγραμμάτιζε τό «Σχέδιον Γενικόν», που συντάχθηκε μεταξύ Μαΐου καί Ιουλίου 1820 καί τό εἶχε ἐγκρίνει ὁ Ἀλέξ. Υψηλάντης. Προέβλεπε «τὴν ἔξεγερσιν τῆς Βαλκανικῆς». Εἶχε 23 ἀρθρα καὶ ὅριζε ὅτι ἔπρεπε νά ἐκδηλωθεῖ ὁ ἀγώνας σέ πέντε μέτωπα, γιά νά διασπασθοῦν οἱ δυνάμεις τοῦ Κατακτητῆ. Τά μέτωπα αὐτά ἦσαν: 1. Ὁ Μοριάς, 2. Ἡ Ἡπειρος, 3. Ἐπανάσταση στή Σερβία καὶ ἐνδεχόμενα στό Μαυροβούνιο, 4. Κάψιμο τῆς ἀρμάδας τῶν Ὀθωμανῶν στή Κωνσταντινούπολη καὶ 5. Ἀντιπερισπασμός στή Μολδοβλαχία, τόσο ἀπό τίς φρουρές τῶν ἡγεμόνων, ὅσο καὶ ἡ ἔξεγερση τῆς τοπικῆς ἀγροτιᾶς. Ἄρα ὁ πολυπροβαλλόμενος ἀντιπερισπασμός τῆς ἔξεγερσης στή Μολδοβλαχία ἦταν μόνο ἔνα μέρος τοῦ καταρτισθέντος σχεδίου.

‘Ο ἀείμνηστος διδάσκαλός μας Διονύσιος Ζακυθηνός σχολιάζει τόν τονιζόμενο ἀπό τόν Ἰω. Φιλήμονα ἀντιπερισπασμό ὡς ἔξης: «Ἐάν διά τοῦ ὄρου τούτου νοῆται ἡ περιωρισμένη στρατιωτική ἡ πολιτική ἐνέργεια, ἡ ἀποσκοποῦσα εἰς τήν παραπλάνησιν τοῦ ἀντιπάλου, δυσκόλως ἡ ἐπιχείρησις τῆς Δακίας θά ἥδυνατο νά θεωρηθῇ ὡς ἀντιπερισπασμός. Ως πρᾶξις πολιτική καὶ στρατιωτική ὑπῆρξε μέρος τοῦ ὄλου. Καί τό Σχέδιον Γενικόν, ἔστω καὶ ἀν μονομερῶς ἐφηρμόσθη, ἔδωκεν εἰς τήν Ἐπανάστασιν τόν οίκουμενικόν χαρακτῆρα τῆς. Ἀνευ αὐτοῦ ὁ ἀγών θά ἐκινδύνευεν ἵσως νά ἔξελιχθῇ εἰς χρονίζουσαν τοπικήν σύγκρουσιν»¹⁴. Ἀλλά καὶ αὐτός ὁ ἥγετης τῶν Βλάχων (Ρουμάνων) ἀγροτῶν Θεοδ. Βλαντιμιρέσκου, σέ ὅμιλα του, ἀνακοίνωσε στούς ὀπαδούς του, ὅτι τό «κίνημά του (μαζί μέ τόν Ἀλ. Υψηλάντη) ἀνῆκε

14. Δ. Ζακυθηνός στόν τόμο: *Τό Είκοσιένα, Επιμέλεια II. Χάρη, Αθῆναι 1977, σ. 850, 851.*

σέ γενικώτερη ἐπαναστατική κίνηση»¹⁵. Καί ὁ Θεόδωρος Κολοκοτρώνης γιά νά ἐμψυχώσει τό ἐλλαδικό στοιχεῖο, τόνιζε μεταξύ ἄλλων, ὅτι ὅλον τό γένος τῶν Χριστιανῶν (αὐτό σημαίνει οι Ρωμηοί) καὶ εἰς τόν Μορέα, Ρούμελη, Σερβία, Βουλγαρία, Καραταγλίδες (Μαυροβούνιο), Βλαχομπογδανία καὶ σχεδόν εἰς αὐτήν τήν Ἀνατολήν, ἐσηκώθη εἰς τ' ἄρματα, ὅμοίως καὶ ὅλα τά νησιά τῆς Ἀσπρης Θαλάσσης (τοῦ Αιγαίου), προβάλλοντας ἔτσι τήρωμαίκη οίκουμενική ἰδέα. Ἐξεγειρόταν ὁλόκληρο τό Ρωμαϊκο Μίλλετι τῆς Ὀθωμανικῆς Αύτοκρατορίας.

Μετά τό κίνημα τοῦ Υψηλάντη ἀρχίζει ἡ παρέκκλιση τοῦ στόχου τῆς Ἐπαναστάσεως, που προσέλαβε στενό ἐθνικό χαρακτήρα, ώς ἐπανάσταση τῶν ἐλλαδιτῶν, μιᾶς ἐπαρχίας δηλαδή τῆς Ρωμαίκης Ἐθναρχίας. Σαφέστατος στό σημεῖο αὐτό είναι ὁ καθηγ. Κωνσταντίνος Τριανταφυλλόπουλος: «Ἐν τοσούτῳ -γράφει- ὅταν τόν Φεβρουάρον τοῦ 1821 ἔξερράγη παρά τά πολωνικά σύνορα τό κίνημα τοῦ Υψηλάντη καὶ διά τούς γνωστούς λόγους ἀπέτυχεν, ἐπηκολούθησε δέ τόν Μάρτιον ἡ ἀποστασία τῆς Πελοποννήσου, δέν πρόκειται πλέον περί ἐνώσεως πλειόνων λαῶν εἰς πολιτείαν φέρουσαν τόν χαρακτῆρα τοῦ ὑπερέχοντος ἐλληνικοῦ στοιχείου, ἀλλά περί ἀποκαταστάσεως τοῦ ἐλληνικοῦ γένους»¹⁶. Μετά τό ἐπαναστατικό κίνημα, δηλαδή, τοῦ Υψηλάντη, ἀλλάζει ὁ οίκουμενικός-ρωμαίκος στόχος τοῦ Ρήγα. Συνεχίζει δέ: «Μέ ἄλλους λόγους ἡ ἀρχή τῶν ἐθνικοτήτων, ἥν ἐνσαρκώνει ὁ ἐλληνικός ἀγών, διατελεῖ εἰς ἐσωτε-

15. Βλ. *Ιστορία τοῦ Έλληνικοῦ Εθνους, Έκδοτική Αθηνῶν, τ. ΙΒ', 1975, σ. 28.*

16. Κων. Τριανταφυλλοπούλου, «Ο Ἀγών τῆς Ελληνικῆς Ἀνεξαρτησίας καὶ ἡ ἀρχή τῶν Εθνικοτήτων», στό: *Τό Είκοσιένα, έπιμ. Π. Χάρη, Αθῆναι 1977, σ. 290-320 (ἐδῶ: 296/7).*

ρικήν συνοχήν πρός πολίτευμα, οίον υίοθετήθη ἀπό τήν ἐν 'Ἐπιδαιρώ συνέλευσιν'¹⁷. Αύτό σημαίνει, ότι στή διάρκεια τῆς Ἐπανάστασης ἐπεβλήθη ἡ νωθεν (καὶ ἔξωθεν!) ίδεολογία ἄγνωστη στό Γένος μέχρι τότε. Τό βαυαρικό αὐτοκέφαλο τοῦ 1833 καὶ ὅλες οἱ πολιτικές ἔξελίξεις μέχρι τή Μικρασιατική καταστροφή (1922) θά όλοκληρώσουν τά εύρωπαϊκά σχέδια. "Οπως συνοψίζει ὁ κ. Τριανταφυλλόπουλος «ἡ ἀποτυχία τοῦ κινήματος τῶν Παραδουναβίων ἐπαρχιῶν κατέστρεψε τάς πραγματικάς προϋποθέσεις διά τήν ἀσκησιν οίκουμενης πολιτικῆς»¹⁸. Αύτό ὑποστήριξε, μέ μεγάλη ἐκφραστική δύναμη καὶ ὁ Νικ. Γιόργκα: «Ο Ἐλληνικός Φοῖνιξ τῆς (Φιλικῆς) Ἐπαιρείας ἐν τῇ τολμηρᾷ ὅρμῃ εἶχε φονεύσει τόν παλαιόν βυζαντινόν ἀετόν»¹⁹.

Εἶναι ὅμως σημαντικό, γιά τήν ἀπόδειξη τῆς συνέχειας αὐτοῦ τοῦ οίκουμενικοῦ -ρωμαίικου- πνεύματος, πού καμία ξένη προπαγάνδα δέν εἶχε τή δύναμη νά καταπνίξει, τό πλαίσιο τῶν ὁραματισμῶν τοῦ μεγάλου ἥγετη μας Ἰωάννου Καποδίστρια (1776-1831), τοῦ ΜΟΝΟΥ καθ' όλοκληρίαν ὅρθιοδόξου πολιτικοῦ αὐτοῦ τοῦ τόπου. Ο Καποδίστριας ἐκινεῖτο στό ίδεολογικό κλίμα τοῦ Ρήγα καὶ τοῦ Ἀλ. Τζηλάντη. Στό γνωστό Ὑπόμνημά του ἀπό 18 Ἀπριλίου 1819 ἐκφράζεται: ἡ βούλησή του νά θεμελιωθεῖ ἡ Φιλική Ἐπαιρεία «ούχι ἐπί τῆς ἐθνότητος, ἀλλ' ἐπί τῆς εὐρείας καὶ ζώσης ὅρθιοδόξου Ἐκκλησίας», δῆλο τῆς Ρωμαίικης Ἐθναρχίας²⁰. Εξ ἀλλου, τόν Ἀπριλίο τοῦ 1828, κυβερνήτης ἥδη τῆς Ἐλληνικῆς Ἐπικρατείας, μέ μιά ἐνέργειά του φανερώνει τό ἐνδια-

17. Στό ίδιο, σ. 308.

18. Στό ίδιο.

19. N. Jorga, *Études Byzantines*, τόμ. B', Βουκουρέστι 1940, σ. 276.

20. Χρυσ. Παπαδοπούλου, «Η Ἐκκλησία Κων/πόλεως καὶ ἡ Μεγάλη Ἐπανάστασις τοῦ 1821», *Θεολογία ΚΑ'* (1950), σ. 316.

φέρον του γιά ρωμαίικη-οίκουμενική λύση τοῦ Ἀνατολικοῦ Ζητήματος, μέ ύπόβαθρο τήν ἀνάσταση τῆς Ρωμηοσύνης-Βυζαντίου. Τότε ύποβάλλει στόν Τσάρο Νικόλαο σχέδιό του, πού προέβλεπε τήν ἀναδιοργάνωση τῆς Ὀθωμανικῆς Ρούμελης (τῆς Βαλκανικῆς) σέ δύμοσπονδία πέντε αὐτονόμων κρατῶν: Ἐλλάδος, Ἡπείρου (όλοκλήρου), Μακεδονίας (όλοκλήρου), Σερβίας καὶ Δακίας (τό ὄνομα ROMANIA/ΡΩΜΑΝΙΑ θά τῆς δοθεῖ ἀπό τόν Ἀλ. Κούζα τό 1859/60)²¹.

Ἡ πρόταση τοῦ Καποδίστρια συνιστοῦσε παραλλαγή τοῦ σχεδίου τοῦ Ρήγα, ἀλλά ἀπορρίφθηκε μέ τή συνθήκη τῆς Ἀδριανούπολεως (14.9.1829)²². Ο Καποδίστριας ἐργαζόταν γιά τήν ἀπελευθέρωση καὶ προοδευτική ἐνοποίηση τῶν εύρωπαϊκῶν ἐπαρχιῶν τῆς αὐτοκρατορίας τῆς Νέας Ρώμης. "Ετσι κατανοεῖται καὶ ἡ μαρτυρία τοῦ Νικολάου Σπηλάδη, στενοῦ συνεργάτη τοῦ Καποδίστρια, γιά τήν ἐπιθυμία τοῦ Κυβερνήτου νά ἐπιτύχει τήν ἰδρυση «Νεορωμαϊκῆς Αὐτοκρατορίας», δῆλαδή ἀνάσταση τῆς αὐτοκρατορίας τῆς Νέας Ρώμης/Βυζαντίου. "Ετσι σκέπτονταν ὅλοι οἱ Ρωμηοί, δῆλαδή οἱ Ὁρθόδοξοι: "Ἐλληνες, ὅχι ὅμως καὶ οἱ Ἐλληνες Ὁρθόδοξοι, πού χρησιμοποιοῦν τήν Ὁρθοδοξία, ταυτίζομενοι μέ τά ἐκάστοτε σχέδια τῆς Εὐρωπαϊκῆς Πολιτικῆς.

5. Ἀλλά καὶ ἡ Τζηλή Πύλη γνώριζε τήν προσδοκία τῆς Ἐθναρχίας γιά τήν ἀνασύσταση τῆς Ρωμανίας καὶ ἔτσι κατενόησε καὶ τόν ἀγώνα τοῦ '21. Δέν εἶναι ἀρα ἀνεξήγητο, ὅτι ἀντέδρασε μέ τόν ἀπαγχονισμό τοῦ Γενάρχη τῶν Ρούμ/Ρωμηῶν (10.4.1821). Ο Οίκουμενικός Πατριάρχης ἤταν γιά τόν Σουλτάνο ὁ ἀρχηγός τοῦ Μιλετίου τῶν «Ρούμ» καὶ ὅχι μόνο τῶν «Γιουνανλάρ». Ο ἄγιος Πατριάρχης καὶ ὅλοι οἱ λοιποί συ-

21. M. S. Anderson, *The Eastern Question*, London 1966, σ. 71.

22. Ήταν τό τέλος τοῦ Ρωσοτουρκικοῦ πολέμου.

ναθλητές του, κληρικοί καί ἐπίσημοι λαϊκοί, ἔπαθαν ὑπέρ ὅλου τοῦ Γένους τῶν Ρωμηῶν καί ὅχι μόνο «ὑπέρ Δημητσάνης», ὅπως ἔγραφε τό 1831 ὁ ιερομόναχος καθηγητής τῆς ᾿Ιονίου Ἀκαδημίας Κωνσταντίνος Τυπάλδος-῾Ιακωβάτος (†1867). Τά θύματα τῆς ὀθωμανικῆς θηριωδίας τὸν Ἀπρίλιο τοῦ 1821, ὅπως καί ὁ Ρήγας Βελεστινλῆς, ἐκτελέσθηκαν ἀπό τὴν Πύλη γιὰ τὴν αὐτοκρατορικὴ ἴδεα, γιὰ τὴν ἀνάσταση τῆς Ρωμανίας/Βυζαντίου. «Ἐνα ἐρώτημα γιά τὸ πόσο αὐτό θά ἦταν δυνατό τότε δέν εἶναι παρά ρητορικό. Ὁ ρεαλισμός τοῦ μεγάλου διπλωμάτη Καποδίστρια ἀποδεικνύει τὴν ἀντιστοιχότητα χρήσεως συλλογισμῶν β' εἰδούς («φῶς εἰ μή εἴχομεν, ὅμοιοι τυφλοί ἄν ημεν»), ἀλλά μόνο συλλογισμῶν τοῦ πραγματικοῦ («εἰ εἰσί βωμοί, εἰσί καί θεοί»), ὅπως πράττει ἡ αὐθεντικὴ ιστοριογραφία καί ἡ πατερική Ὁρθοδοξία.

6. Οἱ Μεγάλες Δυτικές Δυνάμεις (Ἄγγλια-Γαλλία) ἥθελαν μὲν τὴν διάλυση τῆς Ὁθωμανικῆς Αὐτοκρατορίας, ἀλλά καί τὴν ἀντικατάστασή της μέ μικρά κράτη, προτεκτοράτα τους ὑπό μόνιμη κατοχῇ (αὐτό γίνεται αἰσθητό σήμερα). «Ἐνα παρόμιο σχέδιο ὅμως ἐπέβαλλε τὴν διάλυση τῆς Ρωμηοσύνης (‘Εθναρχίας τῶν Ρωμηῶν). Κατά τὴν εὔστοχη ἐπισήμανση τοῦ π. Ἡ. Ρωμανίδη, οἱ βασιλεῖς καί εὐγενεῖς τῆς Εὐρώπης «ἐφοβοῦντο τὸ ἐνδεχόμενον γενικῆς ἔξεγέρσεως τῆς Ρωμαιοσύνης εἰς τὴν Δύσιν καί τὴν Ἀνατολήν. Αὐτός δέ, εἶναι ὁ λόγος, διά τὸν ὅποιον ἐτέθησαν εὐνοϊκῶς ἔναντι τῆς λεγομένης «Ἐλληνικῆς» Ἐπαναστάσεως, καί τοῦτο μόνον, ὅτε ἔξησφάλισαν τὸν ἀρχαιοελληνικὸν προσανατολισμὸν τῆς καί τὴν ἀντίθεσὶν τῆς εἰς τὴν Ρωμαιοσύνην καί τὴν πρωτεύουσαν αὐτῆς Κωνσταντινούπολιν»²³.

23. π. Ἡ. Σ. Ρωμανίδου, *Τό προπατορικόν ἀμάρτημα..., ὅπ.π., σ. κβ'.*

Καί ἡ Ρωσία ὅμως δέχθηκε τελικά τὴ γραμμή τῶν Εὐρωπαίων γιά τό Πατριαρχεῖο, ὅτι δηλαδή ὡς Ἐθναρχικό Κέντρο ἐπρεπε νά διαλυθεῖ (αὐτοκέφαλα). Οἱ Εὐρωπαϊκές Μεγάλες Δυνάμεις ἥξεραν, ἀλλωστε, καλά ὅτι ἐνα «Ἐλληνικόν Σχέδιον» τοῦ 1781 προέβλεπε ἀνασύσταση τῆς Βυζαντινῆς Αὐτοκρατορίας²⁴. Εἶναι ὅμως γνωστό, ὅτι «οἱ Ρῶσοι καί οἱ Εὐρωπαῖοι οὐδέ κάν ἐδέχθησαν ποτέ τὴν σκέψιν, ὅτι θά ἥδύναντο νά ἐπιτρέψουν νά γίνη ξανά ἡ Κωνσταντινούπολις-Νέα Ρώμη πρωτεύουσα τῆς Ρωμηοσύνης. Όσακις οἱ Ρῶσοι μετά τὸν Μέγαν Πέτρον ἐσκέφθησαν τὴν ἐκδίωξιν τῶν Τούρκων ἀπό τὴν Πόλιν, ἐξέλαβον τὴν Πόλιν ὡς ρωσική κτῆσιν καί ὅχι ὡς ρωμαίικην»²⁵.

Εἶναι εὐνόητο, μέ τά παραπάνω, γιατί «ἐπρεπε» νά συντριβεῖ ἡ ρωμαίικη ἐπανάσταση ἐν τῇ γενέσει της. «Ἐτσι ἔξουδετερώθηκε ὁ Ρήγας, ἔχοντας ἀντικατασταθεῖ στό ἐπιτελεῖο τοῦ Ναπολέοντος μέ τὸν Κοραῆ, πού μιλοῦσε γιά ἐπανάσταση τῶν «ἀρχαίων» Ἐλλήνων, ὅχι μόνο κατά τῶν Τούρκων, ἀλλά καί τῶν «Ρωμαίων» (τῆς Ἐθναρχίας) τῆς Ὁθωμανικῆς Αὐτοκρατορίας. Ὁ Κοραῆς, δηλαδή, ἀντίθετα μέ τὸν Ρήγα, ἐκινεῖτο στό πνεῦμα τῆς στενῆς ἔθνικῆς ἴδεας. Νά μή λησμονεῖται, ἀλλωστε, ὅτι τό ἔργο του «Ἐλληνική Νομαρχία» δείχνει ὑπόβαθρο ὅχι μόνο «έθνικιστικό», ἀλλά καί καθαρά ρατσιστικό, λέγοντας ὅτι «οἱ ἄνθρωποι εἶναι κατά φύσιν ἀνόμοιοι», ἀνισοί δηλαδή διαφέρουσι ἀναμεταξύ των κατά φυσικόν νόμον, σ' ἀντίθεση μέ τὸν ἀντιφυλετικό χαρακτήρα τῆς Ρωμανίας στηριζόμενο στά Μυστήρια τοῦ Βαπτίσματος καί τοῦ Χρίσματος. Ὁ Κοραῆς

24. E. Driaylt, *La Question d' Orient*, Paris 1914, σ. 65, ἐπ. 25. π. Ἡ. Σ. Ρωμανίδου, *Ἡ Ρωμηοσύνη τοῦ 1821..., ὅπ.π.*

25. π. Ἡ. Σ. Ρωμανίδου, *Ἡ Ρωμηοσύνη τοῦ 1821..., ὅπ.π.*

έγινε άρχηγέτης όχι μόνο τῶν ἐν Ἑλλάδι εὐσεβιστῶν, μέ τό προτεσταντινοκαλβινιστικό ὑπόβαθρό του, ἀλλά καὶ τῶν «Ἐλλήνων Ὁρθοδόξων», ὅπως ἐλέχθη παραπάνω. Σ' αὐτό καταντᾶ ὅμως, ὅποιος ὑποτιμᾷ καὶ ἀπορρίπτει τήν ἡσυχαστική παράδοση, τήν ραχοκοκαλιά τῆς Ὁρθοδοξίας.

Τεκμηριώνεται, συνεπῶς, ἀβίαστα καὶ χωρίς κανένα κενό, ἡ θέση τοῦ μεγάλου «Ὀρθοδόξου "Ἐλληνος"», δηλαδή Πατερικοῦ, π. Ἰω. Ρωμανίδου, ὅτι ἡ Ἑλληνική Ἐπανάσταση ἐπετράπη τότε μόνον, ὅταν ἔξασφαλίσθηκε ὁ ἀρχαιοελληνικός καὶ ἀντιρωμανίκος προσανατολισμός της.

Συμπέρασμα: Η Ἐπανάσταση τοῦ 1821 ὑπῆρξε τό μεγάλο αἰνιγμα τῶν Εὐρωπαίων. Η Ρωμηοσύνη, ὁ Ὁρθόδοξος Ἑλληνισμός στήν ὑπερφυλετική οἰκουμενικότητά του, εἶναι πολύ ἐνοχλητική γιά τήν φράγκικη Εὐρώπη. Εἶναι τό μόνιμο σκάνδαλό της. Τό «Βυζάντιο», τό ὄρθοδοξο Βυζάντιο, ἔπρεπε νά θαφτεῖ μιά γιά πάντα, καὶ πολιτικά, ἀλλά καὶ πνευματικά (αὐτό ἔχει ἀναλάβει ὁ θρησκευτικός οἰκουμενισμός). Οὔτε ὅμως τό «1204», οὔτε ἡ ὁθωμανική λύση (ἄλλη τῆς Πόλης τό 1453) μπόρεσαν νά θάψουν τήν Ἑλληνορθόδοξη Ρωμηοσύνη, καὶ αὐτό τό ἀνέλαβε τό δυτικά δομημένο, δυτικοκυριαρχούμενο καὶ δυτικοκατευθυνόμενο (καὶ ἡ Σοβιετική Ἐνωση Δύση εἶναι) Κράτος. Τό σχέδιο αὐτό ἐξελίσσεται σταθερά μέχρι σήμερα (εἴμαστε στήν ὄλοκλήρωσή του;). Η Ἐπανάσταση, συνεπῶς, τοῦ 1821 ἀπό πλευρᾶς Ρωμηοσύνης σημαίνει ἥττα τῆς Ρωμανικῆς ιδέας τοῦ Γένους καὶ θρίαμβο τῆς φραγκικῆς πολιτικῆς γι' αὐτό. Βέβαια, ἔνας ὄρθοδοξος Ἐλλην (Ρωμηός) εὐλογεῖ τόν Θεό καὶ γιά τή δημιουργία «έλευθερου» Ἑλληνικοῦ Κράτους καὶ τή μερική ἐπιτυχία τῆς Ἐπανάστασής μας. Διότι τό πρόβλημα δέν εἶναι αὐτό. Ἀληθινή ἥττα τῆς Ἑλληνορθόδοξης Ρωμηοσύ-

νης εἶναι ἡ πνευματική ἄλωση καὶ ἀλλοτρίωσή μας, πού δόλοκληρώνεται σήμερα, στά 192 χρόνια τοῦ «έλευθερου» ἑθνικοῦ μας βίου. Ἀλλά «ἔχει ὁ καιρός γυρίσματα», ἀφοῦ, κι ἀν εἴμαστε ἐμεῖς μικροί, εἶναι Μεγάλος ὁ Θεός μας!